

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Hódör István

Dr. Sum Szabolcs

Dr. Váczi Olivér

Sallai R. Benedek

Dr. Nagy Sándor Alex

Dr. Antal László

Kovács Tibor

Kecskés Ferenc

Dr. Deák József Áron

Dr. Estók Péter

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai.....	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	10
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	13
3.2. Kezelési javaslatok	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése	14
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	35
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	35
3.2.4. Kutatás, monitorozás	36
3.2.5. Mellékletek	37
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	38
3.3.1. Agrártámogatások.....	38
3.3.2. Pályázatok.....	42
3.3.3. Egyéb.....	42
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	42
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	42
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	44
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	44
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	46
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	47
1.1. Környezeti adottságok.....	47
1.1.1. Éghajlati adottságok	47
1.1.2. Vízrajzi adottságok	47
1.1.3. Talajtani adottságok	48
1.2. Természeti adottságok.....	49
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	53
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	56
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	57
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	68
1.3. Területhasználat	68
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	68
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	70
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	70
2. Felhasznált irodalom	75
3. Térképek.....	80

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Közép-Bihar kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjtT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20013
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	12045 ha
--------------------------------	----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

6250* - Síksági pannon löszgyepek

91I0* - Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)

* - kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

Vágó csík (*Cobitis taenia*)

Réti csík (*Misgurnus fossilis*)

Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

Lápi póc (*Umbra krameri*)

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Berettyóújfalu, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka

Békés megye: Füzesgyarmat

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett

helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: A tervezési terület 12.037,63 ha-on átfed a Bihar Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10003)

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület övezetének (87%) és puffterület övezetének (13%) része.

A tervezési terület 6148,42 ha-on a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetet érinti (4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről)

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege” szikes tó	HNS108	Csató-oldal-laposa	7,39 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS050	Tölyvös-dűlő-laposa	20,4 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS051	Zsellér-föld-laposa	58,56 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS052	Hajcsár-út-mente	9,23 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS053	Veszi-dűlő-laposa	20,4 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra (jogszabályban még nem került kihirdetésre).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010. (IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről

- Berettyóújfalu Város Önkormányzata Képviselő-testületének 34/2012. (VI.29.) rendelete Berettyóújfalu város helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló rendelet módosításáról

- Komádi Város képviselőtestületének 1/2007 (I.26.) ÖKR. számú rendelete Komádi város Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzata

- Darvas Község Önkormányzata Képviselő- Testületének 8/2010. (IV.15.) rendelete Darvas község

Helyi Építési Szabályzatáról

- Furta Község Önkormányzatának 7/2008. (IV.17.) OR. rendelete Furta Község Helyi Építési Szabályzatáról
- Vekerd Község Önkormányzatának 13/1998. (X.05.) rendelete Vekerd község Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról
- Zsáka Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testület 21/2007 (XII.27.) rendelete a Helyi Építési Szabályzat módosításáról
- Békés Megye Önkormányzatának 15/2005. (X.7.) KT számú rendelete Békés megye területrendezési tervéről
- Füzesgyarmat Város Képviselőtestületének 22/2004. (XI.25.) rendelete Füzesgyarmat város Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012.december 20.

Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Ölyvösmenti Vadásztársaság, Darvas (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905311-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Bihar Népe Vadásztársaság, Komádi (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Kittenberger Kálmán Vadásztársaság, Furta (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905321-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Biharkeresztesi Petőfi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904720-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Szentmártoni Földtulajdonosi Vadásztársaság, Berettyóújfalu (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904810-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Berettyó (Vízter kód: 000118). Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Kutas-főcsatorna (Vízterkód: 000121) Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Darvasi-halastavak (AIG939): halászati víznek minősül, a területre vonatkozó halgazdálkodási terv nem áll rendelkezésre.

A halgazdálkodási tervek a Hajdú-Bihar megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság Halászati Osztályán és a megfelelő halászati hasznosítóknál, illetve a horgászegyesületeknél találhatók

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010 áprilisában. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	Gyepterület átalakítása szántóvá	M	5	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Potenciális élőhely kiterjedésének csökkenése
				Síksági pannon löszgyepek (6250*): Potenciális élőhely kiterjedésének csökkenése
				Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Alkalmas ürgeélőhely megszűnése
A03.02	Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	L	0,6	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nagy tűzlepke fejlődésmenete szempontjából kedvezőtlen intervallumokban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a faj élőhelyét képező gyepek területén azonos időben, teljes hatókörrel végrehajtott kaszálás káros a fajra.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): Az intenzív kaszálás káros hatásai: Az élőhely egészének lekaszálása, és a széna összegyűjtése az állatok tömeges pusztulását is előidézheti. A kaszálás (gyakoriságtól függően) közvetett módon negatív hatással lehet a tápnövény fejlettségére, továbbá a lárvák, és a bábok számára optimális nedvességsz viszonyokat biztosító mikroklimára is.
A04.01.01	Intenzív szarvasmarha legelés	L	0,3	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhely túlzott mértékű legeltetése miatt kialakuló taposás nagymértékben ronthatja a vegetáció természeti minőségét, károsíthatja a gyepterület struktúráját. Az élőhely legeltetése jelentős mértékben csökkentheti a lepkefaj tápnövényeinek mennyiségét. A legeltetés szűkíthatja vagy akár meg is szüntetheti azt a magas fűvű élőhelyi struktúrát, amely az imágók mozgása, pihenése, illetve területőrző viselkedése szempontjából lényeges feltétel. A rajzási időszakokban történő legeltetés a nektárforrásul szolgáló virágos növények számának nagyarányú csökkenését idézheti elő, ami az érintett biotópokban jelentősen megnehezítheti a lepkék táplálkozását. Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): a) A lepkefaj élőhelyén történő legeltetés a késő őszi, illetve tavaszi stádiumban (hozzávetőlegesen az október és május közötti intervallumban) a füvek szárhüvelyében lévő peték, míg kora nyáron (hozzávetőlegesen májustól július elejéig) akár a lárvák pusztulását is okozhatja (noha a tapasztalatok szerint a legelő állatok nem szívesen fogyasztják a sziki kocsordot). b) Az állatcsordák által a sziki kocsordos gyepeken kifejtett taposás nem csak a növényzet degradációját, hanem azon hernyójáratok eltömődését is előidézheti, melyeken keresztül a kikelő lepkék a gyökérsztruktúrától a felszínre jutnak.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	4	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Indirekt módon a területet övező szántókon használt vegyszerek közvetlenül vagy a talajvízáramlásokkal az ösmederbe, illetve a csatornába juthatnak, amelyek a talajban, vízterekben akumulálódhatnak is szelekciós hatást fejtve ki a fajkészletre gyomosodást, jellegtelenedést okozva.
				Síksági pannon löszgyepek (6250*): Indirekt módon a területet övező szántókon használt vegyszerek közvetlenül vagy a talajvízáramlásokkal az ösmederbe illetve a csatornába juthatnak, amelyek a

Kód	Veszélyeztető tényező neve (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				talajban, vizekben akumulálódhatnak is szelekciós hatást fejtve ki a fajkészletre gyomosodást, jellegtelenedést okozva. Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): A faj táplálékbázisát képező ízeltlábúak irtása negatívan hathat e fajra, a táplálkozási lehetőségek beszűkítésével és indirekt toxicitással.
A08	trágyázás	M	3	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A tápanyagtöbblet a tápanyagdúsabb környezetet kedvelő gyomokra szelektálhat. A túlzott tápanyagutánpótlás által növekedhet a talajok szerves anyagtartalma. A túlzott tápanyagterhelés a sziktelenedési folyamatokat is elősegíti, ami a 1530 élőhelycsoportra hat negatívan.
B01.01	beerdősítés / fásítás őshonos fajokkal	M	4	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Az élőhely kiterjedésének csökkenését okozza. Síksági pannon löszgyepek (6250*): Az élőhely kiterjedésének csökkenését okozza.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	L	1	Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): Az idegenhonos fajokból álló erdők mind búvóhely, mind vadászterület szempontjából szuboptimálisak a faj számára. Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (9110*): az idegenhonos fajokkal történő felújítás csökkenti az élőhely kiterjedését.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	L	0,5	Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): Az erdőben (is) táplálkozó faj <i>Myotis blythii</i> szempontjából fontosak a holtfában fejlődő rovarok mint táplálékállatok. skarlábogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>): A fejlődéséhez szükséges megfelelő méretű (átmérő>10-15 cm) és nedvességtartalmú holt faanyag mennyiségének csökkenése.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	0,1	Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (9110*): az idegenhonos fajok jellemzőek az erdők állományában, főleg azok szélein, hosszú távon át képesek alakítani az állományt. Az akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) illetve az ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) számít veszélyforrásnak
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	M	6	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A csatornázottság miatt a talajvíz mélyebbre vándorlásával hosszú távon a kilúgozódás révén a szikes jelleg és karakter megváltozhat, csökkenhet, mely közvetve az élőhely degradációját segíti elő (pl: más, nem szikes élőhelyekre jellemző – sokszor zavarástűrő és/vagy gyomfajok meglepedése)
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	L	1,5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Ürgeállomány természetes terjedését a nem megfelelő területkezelés megakadályozza
K02.01	Fajösszetétel változás (szukcesszió)	M	1	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a) A nedves rétek intenzívebb kaszálása és/vagy legeltetése, egyes esetekben a természetvédelmi célú kezelések elmaradása, valamint a lepkefaj élőhelyeinek környezetében lévő parcellákon végzett mezőgazdasági tevékenységek közvetlen hatásai helyenként azt eredményezik, hogy e biotópok növényzete egyre több ponton degradálódik, a rétek fajkészlete idővel sok helyütt leromlik. Ennek következményeként a <i>L. dispar</i> élőhelyei lassanként feldarabolódhatnak, becserjésedhetnek, illetve szélsőséges esetben végül megszűnhetnek.

Kód	Veszélyeztető tényező neve (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): a) A helytelenül végrehajtott kaszálások hatása egyebek mellett abban is megmutatkozhat, hogy az érintett gyepon számottevően csökkenhet a lepkefaj számára megfelelő petézési lehetőséget nyújtó fűfélék mennyisége, valamint abban is, hogy a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) tőszáma, borítási aránya helyenként már egy olyannyira magas szintet ér el, amely már kedvezőtlen. Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A becserjésedés veszélyezteti az ürgeállomány számára optimális állandó rövid fűvű állapot fennmaradását.
K03.04	ragadozás (predáció)	L	0,5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Állomány további csökkenése a pásztor és kóbor kutyák okozta elhullás miatt.
K05.01	állatok csökkenő termékenysége / genetikai leromlása (beltenyésztés)	L	1,5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A kis egyedszám révén fellépő beltenyésztettség miatti betegségek a site teljes állományát veszélyezteti.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	5	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A szárazság a talajvíz mélyebbre vándorlását és a szikes élőhely kilúgozódását segíti elő, mely a szikes jelleg és karakter csökkenését, így az élőhely degradációját segíti elő. Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az aszály, illetve a csapadékmennyiség-csökkenés sok helyütt az élőhelyek kiszáradását eredményezi, ami rendkívül káros hatású a lepkefaj állományinak fennmaradása szempontjából, mert e folyamat: a) A faj tápnövényeit képező sóskafélék (<i>Rumex spp.</i>) mennyiségének csökkenéséhez, továbbá e növények fejletlenségéhez vezethet, ami szűkíti a nőstény egyedek petézési lehetőségeit, illetőleg kedvezőtlenül befolyásolja azok petézési hajlandóságát. b) A lepkék nektárforrásául szolgáló virágos növények arányának csökkenését eredményezheti. c) Megszüntetheti a lepkék számára élettani szempontból fontos, üde mikroklimát.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.05.03	állóvizek vízháztartásának megváltozása	L	0,38	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) és lápi póc (<i>Umbra krameri</i>): Csapadékszegény időszakban jelentős a mocsarak és csatornák vízszintjének a csökkenése, ami szűkíti az élőhelyet és a rendelkezésre álló táplálékforrást, valamint kedvezőtlen élőhelyi feltételek alakulnak ki. Élőhelyek megszűnése.
K01.03	kiszáradás	L	0,38	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) és lápi póc (<i>Umbra krameri</i>): Csapadékszegény időszakban jelentős a mocsarak és csatornák vízszintjének a csökkenése, ami szűkíti az élőhelyet és a rendelkezésre álló táplálékforrást, valamint kedvezőtlen élőhelyi feltételek alakulnak ki. Élőhelyek megszűnése.
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	L	0,38	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) és lápi póc (<i>Umbra krameri</i>): Csökken a potenciális ívő- és élőhelyek mérete.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Közép-Bihar kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csapoló hatás csökkentése szolgálja. Továbbá lényeges a madárfajok védelme: a Natura 2000 terület teljes egészében része a (HUHN10003) Bihar különleges madárvédelmi területnek, ahol fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. Ilyenek a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), kékvércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*), tűzok (*Otis tarda*). A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya legalább 2%-át képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, a hasonló jellegű élőhelyfoltokból álló úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Lehatárolásuk nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet. Az egységek bemutatásánál meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk. A fajvédelmi, valamint a kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.3. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint

ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A Közép-Bihar Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 8 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekinthető, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

3.2.1.2. A terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok

Jelen terület elsősorban két közösségi jelentőségű élőhely, a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (pannon szikes gyepek), valamint a szintén kontinentális elterjedésű, ezért csak az Európai Unió keleti országaiban jelen lévő löszgyepek védelme céljából lett kijelölve. Szintén fontos a szerepe a pannon bennszülött kiskécske aszat (*Cirsium brachycephalum*) természetközeli állapotban maradása (azaz genetikai sokféleségének és összefüggő áréájának fennmaradása) szempontjából. Ennek megfelelően az alább célkitűzések fogalmazhatók meg:

- A pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), valamint a síksági pannon löszgyepek (6250*) és a jelölő közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának fennmaradása érdekében a hagyományos kezelés (kaszálás-legelés) fenntartása, úgy, hogy biztosítsák a rövidfűvű állapotot.
- A szikes tavi és szikes mocsár (pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)) élőhelyek fennmaradása érdekében medrük és partjuk legeltetése. A szikes tavi élőhelyek és a vízben élő jelölő állatfajok ((réti csík (*Misgurnus fossilis*) lápi póc (*Umbra krameri*), vöröshasú

unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)) állományainak fennmaradása érdekében a belvízlevezetési céllal létesült csatornák szükségességének felülvizsgálata, lehetőség szerint lecsapoló hatásának mérséklése. Vizsgálandó a vízviisszatartó műtárgyak beépítésének lehetősége.

- A jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) lepkefajok állományainak fennmaradása érdekében olyan kaszálási rendszer kidolgozása, amely előfordulási helyeiken javítja tápnövényeik életfeltételeit
- A természetes és természetközeli pusztai és vizes élőhelyek, erdőfoltok mozaikjainak megőrzése;
- A további erdőtelepítések visszaszorítása;
- Magányos idős fák oltalma;
- Bolygatott területek gyomirtó kaszálása, égetése;
- Inváziós, illetve és tájidegen fa- és cserjefajok (akác (*Robinia pseudoacacia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), zöld juhar (*Acer negundo*), ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) stb.) folyamatos visszaszorítása;
- A Berettyó-meder morfológiájának megtartása, ill. természetesebbé alakítása a parti vegetáció jelenleginél kíméletesebb kezelésével-fenntartásával (kotrások, vízi növényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának stb. visszaszorítása), mely a jelölő halfajok (vágócsík (*Cobitis taenia*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), lápi póc (*Umbra krameri*)) élőhelyének védelmét is szolgálja;
- A még meglevő őshonos fák és facsoportok teljes kímélete, fáslegelő-szerű fenntartása-felújítása;
- A még meglevő sziki tölgyes állományokban olyan erdőkezelési módszer bevezetése, mely a folyamatos erdőborítást, valamint az idős, odvas faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is biztosítja.
- Belvízlevezető csatornák-árkok vizes élőhely típusú szikes élőhelyeket lecsapoló hatásának megszüntetése, mérséklése, lehetőség szerint.
- A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat szükséges betartani.

Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Mezőgazdasági jellegű tevékenységet szolgáló tanyák, állattartó telepek és egyéb telephelyek (gázkutak), közutak és földutak, Berettyóújfalu település széli épületek, bányagödör, kistelepülés, folyóvíz és állóvíz. Részben művelés alól kivett területek tartoznak a kezelési egységbe, ill. az ezekhez közvetlenül csatlakozó, elsősorban rét vagy legelő művelési ágban lévő területek. Szórványosan fordulnak elő a területen, összes kiterjedésük 215 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: falvak, falu jellegű külvárosok (U3), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG)
- Natura 2000 élőhelyek: –

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység esetében általánosan javasolható a gyommentesítés, az útrézsűk kezelése. A kezelési egységbe tartozó olyan tanyák, telephelyek, amelyeknek nagyobb gyepfelszínei is vannak, kaszálással-legeltetéssel kezelendők. A kezelési egység illegális hulladéklerakatait javasoljuk felszámolni.

A műutak esetében javasoljuk megvizsgálni békaalagutak létesítésének feltételeit, lehetőségét, különösen a Natura 2000 terület 47 – Debrecen-Szeged másodrendű főúttal érintkező részeken, különösen a Berettyóújfalu 0657/10b hrsz, 0708/1 b és 0708/2b hrsz-ek, valamint a Furta 011/14 és 016/11 hrsz-ek-nél.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait.

A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet (továbbiakban: TK) területén található részein az 1996. évi LIII. törvény előírásai irányadóak.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33).
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22). (Magyarázat: az előírás-javaslat a kezelési egység gyep-(gyepként funkcionáló) felületeire vonatkozik)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-i dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás (GY112).

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A műutak esetében javasoljuk megvizsgálni békaalagutak létesítésének feltételeit, lehetőségét, különösen a Natura 2000 terület 47 – Debrecen-Szeged másodrendű főúttal érintkező részekén, különösen a Berettyóújfalu 0657/10b hrsz, 0708/1 b és 0708/2b hrsz-ek, valamint a Furta 011/14 és 016/11 hrsz-ek-nél.

A Románia felé vezető tervezett autópálya végleges nyomvonalának meghatározásánál a természetvédelmi szempontokat messzemenően figyelembe kell venni.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területeken jelentős arányban vannak gyepek. A gyomosodás megakadályozása érdekében javasolt a terület kaszálással és legeltetéssel történő hasznosítása. Az úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. A növényi maradványok, ugyanakkor trágya, valamint építési törmelék deponálása az érintett, kivétel nélkül legelő művelési ágú területeken a fentiekben hivatkozott hatályos jogszabályban foglaltak értelmében nem engedélyezett. Ezek az intézkedések a kezelési egységgel esetlegesen érintkező közösségi jelentőségű élőhelyek (pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*)) gyomokkal történő fertőződését hivatottak megakadályozni. A műutak esetében békaalagutakra azért volna szükség, mivel a gépjárműforgalom vélhetően jelentős mortalitást okoz a kétéltű- és hüllőállományban, melyek között közösségi jelentőségű fajok is találhatók: vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*).

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Azok a területek tartoznak ide, amelyeket kaszálással-legeltetéssel kell fenntartani és jelenleg nagyrészt így is vannak kezelve. Szikes rétek és ürmös, valamint cickórós szikes puszták, löszgyepek, zavart száraz és üde gyepek, száraz és üde, valamint tájidegen cserjések, mocsárrétek, magaskórósok és taposott gyomtársulások, mézpázsitos szikfokok és vakszikes foltok, ártéri és mocsári magaskórósok, valamint lágyszárú özönfajok állományai, továbbá ide tartoznak a gyepeken vagy azok szegélyében található nem őshonos és őshonos fajú fák, facsoportok. Ezek az élőhelytípusok dominánsak a területen, igen jelentős a kiterjedésük: 7417,2 ha

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: mocsárrétek (D34), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), ürmöspuszták (F1a), cickórós puszták (F1b), szikes rétek (F2), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete

(F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), lágyszárú özönfajok állományai (OD), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)

Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység maximálisan 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjülegeltetést pedig ennek mindössze felén. A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található gyepterületein a TK kezelési terv tervezetében meghatározottaknak megfelelően a kaszálás a legeltetési hasznosítás arányának megfelelően, csak a területen legeltetett jászág téli takarmányozásának céljából, vagy valamilyen meghatározott természetvédelmi cél érdekében történhet. Egyes területeken (pl. a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőterületein) a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban: Igazgatóság) természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó további hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet.

Minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt meghagyását tartjuk kedvezőnek. A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarka, magyar tarka szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken juhokkal javasoljuk végezni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A kezelési egységbe tartozó gyepek és a hozzájuk kapcsolódó élőhelyfragmentumok esetén a kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).

- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- A gyepon legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos (GY64).
- Kaszálás június 30. után lehetséges (GY73).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).
- Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- A legelészárított területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területén is szükség volna a talajvíz megtartására és a csapoló hatás csökkentésére. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem szükséges. A kezelési egység területének rovására történő erdőtelepítés nem kívánatos.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Mivel az intenzív legeltetés azonban a gyepek felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken, ezek helyét a nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. A kezelési egységre javasolt előírások betartása a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440) közösségi jelentőségű élőhelyeknek kedveznek.

A jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományainak fennmaradása érdekében különösen indokolt a kaszálásra vonatkozó előírások betartása, és a legeltetés intenzitásának ellenőrzése a Berettyóújfalu 0782/2a és a 0782/3, valamint a Darvas, 0215/12, 0215/13, 0357/1; Komádi 0430/4 Mezősas 086/9, 097/a, 0131/1 b, ugyanakkor a Furta 0131/1 a, g, l; Zsáka 021/a, 052/2a, 0736/8 helyrajzi számú területeken.

Azért javasoljuk a vízviSSzatartást, hogy a kezelési egység területén nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek, ez a területen található jelölő kételtű fajok (vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára kedvező élőhelyek, táplálkozó területek (nektárforrást biztosító virágos rétek) hosszabb jelenlétét is eredményezné. A fenti cél elérése prioritásként fogalmazódik meg a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési tervének tervezetében is.

A beavatkozás véleményünk szerint a kezelési egység esetében gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a kezelési egység területén a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot, hiszen a tartósabb vízborításnak kitett gyepek fűhozama jelentősebb, ugyanakkor a nyári szárazság idején is nagyobb tápértékű legelőt biztosítanak és nem elhanyagolható a talajvízre, illetőleg a mikroklimára gyakorolt pozitív hatás sem. Ez mindenképpen pozitív hatásnak tekinthető a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440) közösségi jelentőségű élőhelyek esetében.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Erdők, erdőfoltok, facsoportok, fasorok. Nem őshonos és őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok, akácültetvények, nemes nyarasok, őshonos fafajú keményfás és puhafás jellegtelen, valamint idegenhonos lombos és vegyes erdők, nem őshonos fafajok spontán állományok, fiatal erdősítések, nyílt lösztölgyesek, nyílt sziki tölgyesek, őshonos fafajú fiatalosok, egyéb ültetett tájidegen fenyvesek. Szinte teljes egészében az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek. A terület üzemtervezett erdőállománya 266 alrészletben 975,1 hektáron helyezkedik el. Egy részük országos jelentőségű védett természeti területen található (Bihari-sík Tájvédelmi Körzet).

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), nyílt lösztölgyesek (M2), nyílt sziki tölgyesek (M3), őshonos fafajú fiatalosok (P1), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), őshonos fafajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), akácültetvények (S1), nemesnyárasok (S2), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fafajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*)
- Érintett erdőrészek: Berettyóújfalu 306A, Csökmő 61A, 61B, 63A, 63B, 63C, 71A, 71B, 71TN, 76A, 81A, Darvas 1A, 1B, 1C, 1VF, 1VI, 2A, 2B, 2C, 3A, 4A, 4B, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B, 6C, 6D, 6TI, 34A, 36A, 37A, 37C, 37D, 37E, 38A, 50A, 50B, 50C, 50D, 51A, 51B, 51C, 52A, 61A, 61B, 61C, 61D, 61E, 63A, 63B, 63C, 63D, 63E, 63F, 63G, 63H, 63I, 63J, 63L, 63M, 63N, 63O, 63P, 63NY1, 63NY2, 65A, 66A, 67A, 68A, 68B, 69A, 69B, 69C, 69D, 70A, 70B, 70D, 70F, 70G, 70H, 73A, 73B, 73C, 73D, 75A, 75B, 75C, 75D, 62A, 70E, 65B, 69TN, Furta 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 7F, 8A, 38A, 38TI, 41C, 41D, 43A, 43B, 43C, 48A, 50A, 50B, 50C, 59A, 59B, 59C, 59D, 59TI1, 59TI2, 61A, 61B, 61C, 61D, 61E, 61F, 61G, 61H, 61I, 61J, 61K, 61L, 61M, 61N, 66A, 66B, 66C, 70B, 70A, Komádi 5C, 9A, 9B, 12A, 12B, 13A, 13B, 13C, 13D, 13E, 13F, 14B, 16B, 61A, 61B, 61C, 62A, 62B, 68A, 68B, 68C, 68D, 68E, 68F, 68G, 68H, 68I, 68J, 69C, 69H, 69I, 69J, 70A, 70B, 70C, 70D, 71A, 71B, 72A, 117A, 120B, 120C, 123B, 123C, 16A, 120A, 120E, 123A, 123TI, 117B, 14D, 14C1, 14C2, 14C3, 14C4, 14C5, 14C6, 14C7, 14C8, 14C9, Mezősas 3A, 13A, 13B, 13C, Vekerd 5A, 5B, 5TN, Zsáka 18A, 29TN, 45B, 46A, 46B, 46C, 46D, 46E, 47A, 47B, 47TN, 65A, 66A, 66B, 66C, 66D, 66E, 66F, 66G, 66H, 66I, 66J, 66K, 69A, 69B, 73A, 73B, 79A, 79B, 79C, 79D, 79TI, 80A, 80B, 80C, 80D, 80E, 80TN, 81A, 81B, 81C, 81E, 81F, 81TI, 81CE, 85A, 85B, 85C, 85D, 85E, 90B, 45TI, 45A, 29A, 29B, 49A, 81TN, 81D, 90TN, 90A, 48A1, 48A2
- Védett, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet részét képező erdőrészek: Csökmő 63A, 63B, 63C, 71A, 71B, 71TN, 81A, Darvas 34A, 36A, 51A, 51B, 51C, 52A, 62A, 65B, 66A, 68A, 68B, 70A, 70B, 70D, 70F, 70G, 70H, 70E, 73A, 73B, 73C, 73D, 75A, 75B, 75C, 75D, Furta 8A, 43A, 43B, 43C, 48A, 50B, 50C, 59A, 59B, 59C, 59D, 59TI1, 59TI2, 61L, 61N, Komádi 16A, 69I, 69J, 71A, 71B, 72A, Mezősas 3A, 13C, Vekerd 5A, 5B, 5TN, Zsáka 73A, 73B, 79A, 79B, 79C, 79D, 79TI, 80A, 80B, 80C, 80D, 80E, 80TN, 81A, 81B, 81C, 81E, 81F, 81TI, 81CE, 81TN, 81D, 85A, 85B, 85C, 85D, 85E, 90B, 90TN, 90A

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az alrészletek jelenlegi fatípusai változatosak, de az mondható, hogy nagyjából egyenlő arányban vannak a kocsányos tölgy és elegyes kocsányos tölgyes állományok az akácosokkal, elegyes akácosokkal, illetve nagyjából ezzel megegyező számú nemes nyáras és elegyes nemes nyáras erdő van. A távlati célállományok között már túlsúlyban vannak a kocsányos tölgyes és elegyes kocsányos tölgyes állományok, illetve az egyéb kemény lombos erdők. Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg,

illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb keménylombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben. A célállományok között előfordulnak akácok és nemes nyárasok is, itt is az előző célállományok lennének a megfelelőek. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), mezei juhar (*Acer campestre*), szürke nyár (*Populus canescens*), fehér fűz (*Salix alba*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) és vadalma (*Malus sylvestris*).

A kezelési egységben vannak fasorok is, amelyekben az idős őshonos fák kímélendők, a fasorokat meg kell őrizni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012.december 20.
- Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen üzemtervezett erdő a kezelési egység területén a fenti bekezdésben felsoroltak) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával (E12).
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása (E13).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusokkal (E51).
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható. (E79)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat annyiban merül fel, hogy az idegenhonos fafajok lecserélése szerkezetátalakításnak minősül.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület részben tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fajokra több szempontból indokolt. Nem várható a hazai fajokból álló faállományok gyors spontán terjeszkedése (tehát a pusztai környezet megváltozása), ugyanakkor egyrészt növelhető lenne a jelölő euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*) élőhely kiterjedése, másrészt a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) életterének nagysága.

Az euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*) élőhely fennmaradása érdekében szükséges a kiligetesedő erdőrészek fenntartása, hiszen ennek az élőhelynek éppen ez a lényege.

A hazai fajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fajok töltenek be (fészkelőhely). Egyes erdőrészekben vagy erdőnek nem minősülő, de a kezelési egységhez tartozó fasorokban fokozottan védett madárfajok fészkelhetnek (pl: rétisas (*Haliaeetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), kék vércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*), melyek fészke körül a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács ajánlásának megfelelően a fészkelési időszakban és azon kívül is térbeli, illetőleg időbeli korlátozások foganatosíthatók. A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület teljes egésze része a (HUHN10003) Bihar különleges madárvédelmi területnek, ahol a 3.1. fejezetben említett fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek.

A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya meghatározó részét képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák (egy- és kétéves nagytáblás szántóföldi kultúrák, extenzív szántók, vetett gyepek, extenzív szőlők és gyümölcsösök), amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő vagy egyéb (pl. földút, tanya, belterületi zárt kert, stb.). A teljes területen nagyobb foltokban előfordulnak, összes kiterjedésük jelentős, 2576,3 ha

(2) Érintettség vizsgálata

· Á-NÉR élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), vetett gyepek, füves sportpályák (T5), extenzív szántók (T6), extenzív szőlők és gyümölcsösök (T8)

· Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett részein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni (SZ15).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos (SZ22).
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását (SZ23).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- 5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása javasolt fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldugor, legalább 10% őszi repce, legfeljebb 20% egyéb kultúra (SZ41).
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető (SZ49).
- Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52) (Magyarázat: lásd az „élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben)
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepek kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők (SZ67).

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet (pl: Furta 0155/3 d).

Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében a szántókon az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészek az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek, különösen a KE-2 és KE-5, valamint a KE-7 kezelési egységgel érintkező élőhelyeken (természetközeli szikes gyepek és rétek, mocsárrétek, sziki magaskórósok, löszgyepek, szikes mocsarak, illetőleg ezek különféle természetességi állapotú fragmentumaik és hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfoltok).

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhelyek (pannon szikes sztyeppék és mocsarak – 1530*, valamint síksági pannon löszgyepek – 6250*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, így az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

Javasoljuk továbbá a tervezési területen lévő szántók gyepesítését művelési ág váltással (pl: Komádi 0324/1 b; 0347/2 a, Zsáka 088, 0265/2 d). A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezete szerint a TK területén található szántók, ha természetvédelmi kezelés szempontjából indokolt, visszagyepesíthetők. A TK területén a gyepek rovására terjeszkedő szántók korábbi gyeprészei visszagyepesítendőek és azok újbóli feltörése nem támogatandó művelési águk megváltoztatása szükséges.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántók esetében a művelési ág váltását azért tartjuk indokoltnak, mert azok a gyepterületekhez kapcsolódva, vagy azok közé ékelve vannak jelen. Potenciális vegetációjuk a pannon szikes sztyeppék és mocsarak – 1530*, valamint síksági pannon löszgyepek – 6250*, tehát például spontán gyepesedéssel a jelölő élőhely kiterjedése növekedne. A szántóföldi műveléshez kötődő zavaró hatások (gépek mozgása, vegyszeres növényvédelem, sorközművelés stb.) megszűnése számos, a Natura 2000 területen fészkelő madárfaj természetvédelmi helyzetének javulását eredményezné. A szántókból átalakult gyepterületek kiterjedésének növekedése pedig szintén kedvezően hat számos, pusztai élőhelyeket preferáló madárfaj (pl. szalakóta (*Coracias garrulus*), búbosbanka (*Upupa epops*), kis örgébics (*Lanius minor*), valamint hosszabb távon az ürge (*Spermophilus citellus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vagy a tápnövény esetleges megtelepedése után a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) számára is.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Sziki magaskórósok, esetenként löszgyepekkel, szikes rétekkel, valamint cickórós szikes gyepekkel mozaikolva, valamint a hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfragmentumok (szikfokok, vakszikesek, harmatkásások, nádasok, mocsárrétek, zavart száraz gyepek és száraz cserjések, nem őshonos és őshonos fafajú facsoportok). Ezek a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyei. A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a jelölő lepkefaj állományának hosszú távú megőrzéséhez szükséges a gazdálkodási tevékenységet a faj igényeivel összehangolni. A kezelési egység kisebb foltokban jelenik meg Berettyóújfalu, Mezősas, Furta, Zsáka, Komádi és Csökmő külterületein. A kezelési egység kiterjedése 38,3 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

· Á-NÉR élőhelyek: ürmöspuszták (F1a), cickórós puszták (F1b), szikes rétek (F2), kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), üde mézpzásitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), nem

tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassárrétek (B5), mocsárrétek (D34), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)

· Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*) (részben), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A lepkefaj populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a sziki kocsordos gyepek egyáltalán nincsenek legeltetve. Ha tehát van rá mód, úgy biztosítani kell, hogy a faj élőhelyein ne folyjon legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fasszáru vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve. A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyén lévő sziki kocsordos gyepeket nem kell mindenáron kezelés alá vonni. Ha mindenképpen szükséges, úgy a sávos kaszálás engedélyezhető, de ez egy-egy évben legfeljebb a terület 1/3-át érintse, 3 éves forgó alkalmazásával (vagy esetleg 1/4-ét, 4 éves ciklusokban), mert így minden területrészt "pihen" néhány évet, mindamellet ez elegendő lehet a cserjék terjedésének megakadályozására is. Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek hüvelyébe petéznek, ezért a gyepek egészének tavaszi/kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisítését eredményezheti. Mivel továbbá a nőstény példányok leginkább 25-45 cm magasságú – azaz kellően vastag, és erős szárú – füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán/végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig/október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra. A kezelési egység területén a kaszálást kizárólag a következő időszakban javasoljuk engedélyezni: július 1. – augusztus 20. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait, valamint a Bihari-sík Tájvédelmi Körzethez tartozó területrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).

- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Kaszálás június 30. után lehetséges (GY73).
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető (SZ49).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományaira nézve fokozott veszélyt jelenthet a legeltetés. Emiatt javasoljuk a kaszálással történő hasznosítást, bár a kezeletlenség is megfelelő lehet. Az ellenőrzött, az általános javaslatokban megfogalmazott elveknek megfelelő kaszálás javítja a faj életfeltételeit.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: A felmérés időszakában meghatározott ürgeélőhelyek, és azok az érintkező területek, amelyek az ürge számára megfelelőek, és amelyekre a faj potenciálisan ráterjedhet. 2 nagyobb gypfolt Zsáka és Komádi külterületén, amelyeken jelenleg legeltetés folyik. A Natura 2000 terület két magasabban fekvő, víz időszakos hatásától mentes térszíne, ahol a tervezési terület két legjelentősebb ürge élőhelye található. A kezelési egység kiterjedése 184,7 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: ürmöspuszták (F1a), cickórós puszták (F1b), szikes rétek (F2), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz kötető általános kezelési javaslatok

A meglévő állomány védelme és terjedésének biztosítása érdekében a faj számára kedvező rövid fűvű állapot eléréséhez elsősorban a juhokkal történő legeltetés intenzitásának növelését javasoljuk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait, míg a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás (GY18).
- Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha (GY42).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A terület Zsáka és Vekerd felőli szélén javasoljuk az ürge (*Spermophilus citellus*) megőrzésével kapcsolatos információs tábla elhelyezését, ez csökkentheti a közvetlen emberi károkozást.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területeken az ürge (*Spermophilus citellus*) Natura 2000 területen belüli fennmaradása biztosítható a legeltetés intenzitásának növelésével, valamint a Zsáka, Álomzugi tanya, Truckos tanya és Nagy tanya pásztorkutyáinak tudatos nevelésével (predációs veszély csökkentése érdekében az ebek spontán ürgevadászatának megakadályozása).

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei, medrek, magassásos, nádas, nem tőzegképző nádas-gyékényesek és tavi kákás élőhelyek, csatornák, harmatkásások, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet, zsiókás szikes mocsarak, állóvizek, üde cserjések, jellegtelen fátlan vizes élőhelyek, folyóvizek, valamint egyéb élőhelyfragmentumok. Szórványosan a teljes területen megtalálhatók, összes kiterjedésük 696,2 ha. A vizes élőhelyek egy része ex lege szikes tónak számít és/vagy a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén fekszik.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassásrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), üde és nedves cserjések (P2a), folyóvizek (U8), állóvizek (U9), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), mocsárrétek (D34), szikes rétek (F2), fűzlápok (J1a), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), lágyszárú özönfajok állományai (OD), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: részben pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A Natura 2000 területen található összes ex lege szikes tavon a nádvágás csak a nemzeti park igazgatóság engedélyével lehetséges. Egyéb, a kezelési egységbe tartozó nádasokban az életközösségek védelme érdekében a nádgazdálkodás rendjének az illetékes természetvédelmi kezelővel való egyeztetését szintén javasoljuk. A tájvédelmi körzet területén található nádasokból származó nádat a TK kezelési terv tervezetében foglaltak szerint csak az előre kijelölt náddepókon lehet tárolni, természetközeli állapotú gyepeken nem támogatandó és április 15-ig az elszállításról szükséges gondoskodni. Mindezek mellett a globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolásának megakadályozása.

Belvízelvezető csatornák kotrásával és az üledék kitermelés kivitelezésével kapcsolatos javaslat:

A belvízelvezető csatornák medrének jelenlegi állapotára többségében jellemző az üledékfelhalmozódás. A fenntartási munkáknak része a kotrás, és az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

A csaknem teljes keresztmetszetében emerz mocsári növényzettel benőtt hosszabb mederszakaszok részleges kotrás természetvédelmi szempontból is kedvező. Az alábbi feltételek betartásával végzett fenntartási jellegű kotrási munkálatokkal növelhető az érintett mederszakasz élőhelyi szintű diverzitása.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 01.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszáru vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztaszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztaszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás (V06).
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell (V42).
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével (V46).
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető (V56).
- Nádat deponálni, válogatni a területen tilos (V58).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területén az szikes mocsár jellegű élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása lenne célravezető. Javasoljuk a jelenleg csatornázott, csapolt szikes mocsár jellegű élőhelyek vízelvezetésének (pl. Furta 0171/8 a, 0189/2, Zsáka 0459/18) megszüntetését. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő

kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízviszatarató vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Azért javasoljuk a vízviszataratást, hogy a kezelési egységhez tartozó mocsarakban a természetes vízdinamikai viszonyok (kora tavaszi vízállás és nyári kiszáradás) a jelenleginél kifejezettebben érvényesülhessenek, illetőleg az érintett élőhelyek minél többször és minél tovább adjanak lehetőséget speciális vízi életközösségeik kialakulására és fennmaradására. Tehát élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha egy-egy vizes élőhely néhány héttel később száradna ki. A szikes tavak védelmével, állapotának javításával a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) jelölő élőhelynek kedvezünk. Ezen felül az intézkedéseknek (főképp a vízmegtartásnak) szerepük van a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), lápi póc (*Umbra krameri*), kiskészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) vízi vagy vízhez kötődő közösségi jelentőségű fajok állományainak fennmaradásában.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a nem jelölő de előforduló közösségi jelentőségű természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150) élőhelytípus és a jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és emerz mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik part mentén.

A fenntartási munkák közé sorolható kotrás során a mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsári növényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledékkel és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a bentikus (üledék felszínhez kötődő) életforma-típusú, ill. a metafitikus (vízi növényzet között élő) életformatípusú fajok állományainak nagy része. Egy teljes keresztmetszelvényt érintő mederkotrás követően a meder még legalább 2-3 évig nem lesz alkalmas élőhely a különböző növényállományokhoz kötődő fajok állományai számára. A növényzet és a teljes üledékmennyiség eltávolításával jelentősen sérülnek a természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150) jelölő élőhelytípusba sorolt élőhelyfoltok, ill. a növényzethez, ill. az üledék felső rétegéhez kötődő jelölő fajok, mint például a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vágó csík (*Cobitis taenia*), a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) és a lápi póc (*Umbra krameri*) állományai, valamint az ökle szaporodásának feltételét jelentő nagy testű kagylók állományai.

A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén csökkenthető a mederben a fiatal halivadékok érintettsége, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat

A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemkösti ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így

túléljük a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret. A meder felében maradó laza üledék biztosítja, hogy a jelölő mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára legyen megfelelő telelőhely.

Ugyanakkor a teljes keresztmetszetében emerz mocsári növényzettel, főleg homogén nádas állományokkal benőtt mederszakaszok esetében természetvédelmi szempontból is kedvező a javasolt térbeli és időbeli korlátozások betartásával elvégzett részleges kotrás, hiszen az így felnyitott mederben újra megjelennek a nyíltvízes és hínaras élőhelyfoltok és sávok. A különböző élőhelytípusok zonációjával jellemezhető mederszakasz kedvezőbb életfeltételeket teremt a jelölő és egyéb előforduló közösségi jelentőségű vízi és vízhez kötődő fajok számára, mint a természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), a réti csík (*Misgurnus fossilis*) szívárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*).

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: Berettyó folyó víztere és a parti vegetáció (pántlikafüves sáv inváziós cserjéssel, őshonos és tájidegen fafajú facsoportokkal) a töltéslábakig.

(2) Érintettség vizsgálata

- Élőhelyek: folyóvizek (U8), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7).
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének egy részében nem összefüggő, jórészt őshonos bokorfüzek és fűzfák alkotta fászszerű szegélyvegetáció foltjai találhatók. Javasoljuk a partvonalat kísérő őshonos fajokból álló szegélyvegetáció lehetőség szerinti megőrzését az árvízvédelmi kockázatok vonatkozásában egyeztetve a vízügyi kezelővel. Javasoljuk továbbá, hogy a partkezelés keretében azokon a partszakaszokon ahol a jelenlegi fás-cserjés szegélyvegetációban nincs idős fa, ott egy-egy fűzfa kiválasztásával és meghagyásával, ill. közvetlen környezetében (2-3 m) a fás-bokros vegetáció ritkításával 50-60 méterenként egy-egy idős őshonos fa felnövést tegyék lehetővé a meder szegélyében, melyek gyökérzete bele lóg a középvízi mederbe.

Víz kivétel: Abban az esetben, ha az engedéllyel rendelkező vízkivételek mindegyike kihasználja a teljes engedélyezett vízkivételi volumenét, ill. ezek a vízkivételek nagyrészt nyári kisvízes időszakokra esnek, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében szükséges az ökológiai vízigény meghatározása.

Haltelepítés: A Berettyó víztest horgászati hasznosítás alatt álló víztest. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti viaszorítását.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A Berettyón mindenképpen szükséges elkerülni a duzzasztott szakaszok kialakulását.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A kezelési egységbe tartozó Berettyó-szakaszon mindenképpen el kell kerülni a mesterséges aljzattípusok (mint pl.: mesterséges kőszórással borított mederfalak) arányának növekedését, ill. a folyó természetes felszínformáló tevékenységének eredményeként kialakuló felszínformák, úgymint zátonyok, szigetek, természetes szakadó partfalak emberi okokra visszavezethető megszűnését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete (E19).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).
- A mikroélőhelyek fenntartása (E39).
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan felmerül a változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakításának lehetősége: Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a természetes mederfejlődési folyamatoknak teret adó mederszakaszok a folyó mely szakaszán alakíthatók ki, akár rövid szakaszokon is.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növvő idős fák gyökérzete belelóg a kisvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási guildbe (növényi részekre, vízi növények szárára levelére, parti növények vízbe lógó gyökerére ívó) tartozó halfajok számára az ikrázásra. A fitofil szaporodási guildbe tartozó fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is.

Víz kivétel: Mivel az öntözővíz-igény általában egybe esik a folyók kisvízes időszakával, ezért az engedélyekben szereplő vízkivételi volumenek maximális kihasználása esetén előfordulhat, hogy az érintett Berettyó-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a szennyvízbevezetések aktuális fajlagos terhelésének növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a Berettyóban élő jelölő halfajok (vágó csík (*Cobitis taenia*) szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)) környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok (ezüstkárász (*Carassius gibelio*), naphal (*Lepomis gibbosus*), folyami géb (*Neogobius fluviatilis*)) a legtöbb esetben igen erős versengő képességgel bíró, széles tűrőképességű fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A duzzasztás megváltoztatja a folyó természetes esésviszonyait. A duzzasztó műtárgy fölött kialakuló bögében az áramlási sebesség az eredeti érték töredékére csökken, minek következtében lecsökken a folyó munkavégző képessége. Ez maga után vonja a bögében a finom szemcseméretű üledék, döntően az igen finom szemű homok és az iszapfrakció kiülepedését. Ebből következően a böge feliszapolódik, megváltoznak az eredeti, természetes aljzatviszonyok. A fenti ökológiai környezeti tényezőkben bekövetkező változások következtében megváltozik a bögézett szakasz életközösségének fajösszetétele, ill. az egyes fajok mennyiségi viszonyai. A kifejezetten áramláskedvelő ún. reofil fajok [pl.: a halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)] egyedsűrűsége lecsökken, a szűkebb toleranciaspektrumú reofil fajok akár teljes mértékben eltűnhetnek a bögézett szakaszból. Ugyanez történik a durvább szemcseösszetételű mederanyagot preferáló bentikus fajokkal is. A reofil fajok megritkulásával és eltűnésével párhuzamosan az állóvízi viszonyokat preferáló stagnofil fajok részaránya, mind a fajsám mind az egyedsűrűség vonatkozásában megnövekszik. A stagnofil fajok közül a bögében általában legnagyobb arányban a széles toleranciaspektrumú, országosan gyakori, ún. ubikvista fajok térhódítása figyelhető meg.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A mesterséges aljzatok, mint például a kőszórás megjelenésével és arányának növekedésével a folyóvízi élőhely aljzatkinálatában egy új, természetesen nem előforduló habitattípus jelenik meg.

A folyó természetes életközösségnek nincs olyan tagja, mely kifejezetten ehhez a habitattípushoz kötődne, kifejezetten ehhez adaptálódott volna. Ennek ellenére a folyóvízi életközösség megpróbálja birtokba venni az új típusú élőhelyfoltokat. Ebben a kolonizációs folyamatban általában azok a fajok járnak élen, melyek számos környezeti tényezőre nézve tágtűrűsű, jó kompetíciós képességű, generalista fajok. Általában ezen fajok közé tartoznak a folyó életközösségbe emberi tevékenység közreműködésével, gyakran teljesen más biogeográfiai régióból bekerülő adventív és inváziós fajok is. Következésképpen sok esetben a mesterséges aljzattípusok jelentős arányú megjelenése elősegíti az adventív és az inváziós fajok terjedését, térhódítását, minek következtében a folyó eredeti életközösségének mintázata átalakul.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül jelennek meg.

A **KE-2**, a **KE-7** kezelési egység esetén szükségesnek tartjuk a csatornákon történő vízvisszatartás biztosítását, ezért javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét.

A **KE-4** egység területén a szántók visszagyepesítésére teszünk javaslatot.

A **KE-8** egység területén a változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítását célozzák a javaslatok.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

A **KE-1** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-2** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományainak fennmaradását segítik.

A **KE-3** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), valamint fokozottan védett madárfajok, mint a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kék vércse (*Falco vespertinus*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*), a szalakóta (*Coracias garrulus*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-4** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a szalakóta (*Coracias garrulus*), a búbosbanka (*Upupa epops*), a kis örgébics (*Lanius minor*), valamint az ürge (*Spermophilus citellus*), a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vagy a tápnövény esetleges megtelepedése után a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-5** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-6** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok az ürge (*Spermophilus citellus*) Natura 2000 területen belüli fennmaradását segítik.

A **KE-7** kezelési egységre megadott kezelési javaslatoknak szerepük van a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vágó csík (*Cobitis taenia*), a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) és a lápi póc (*Umbra krameri*) vízi vagy vízhez kötődő közösségi jelentőségű fajok állományainak fennmaradásában.

A **KE-8** kezelési egységekre megadott kezelési javaslatok a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) állományinak megőrzését segítik.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további speciális fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2012 és 2013 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 6 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak , 6250* - Síksági pannon löszgyepek) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomonkövetését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) védett edényes növényfajok monitorozására vonatkozó módszertani protokoll alkalmazásával..

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) monitorozása NBmR protokoll szerint végezhető, legalább 10-10 mintavételi egységben, legalább 5 évenkénti gyakorisággal.

Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományváltozásának nyomonkövetését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak füzetében ajánlott egyelűes módszer alkalmazásával (Merkel & Kovács 1997) javasoljuk kivitelezni legalább 5 elkülönülő mintavételi egységben legalább 5 évente.

A jelölő halfajok (vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), lápi póc (*Umbra krameri*)) monitorozását 5 évente el kell végezni elektromos halászattal. A felmérés során mennyiségi mintavételt kell végezni, de emellett a terület teljes halfaunisztikai felvételezését is végre kell hajtani. A faunisztikai felmérések során kiemelt figyelmet kell fordítani az esetlegesen megjelenő idegenhonos, potenciálisan inváziós fajok (pl. amurgéb és ponto-kaszpikus gébek) identifikációjára.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű és hüllő fajok (vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) monitorozását az NbmR protokoll alapján javasolt végezni.

Az ürge (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámláláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani a jelenleg ismert élőhelyeken, legalább 5 éves gyakorisággal..

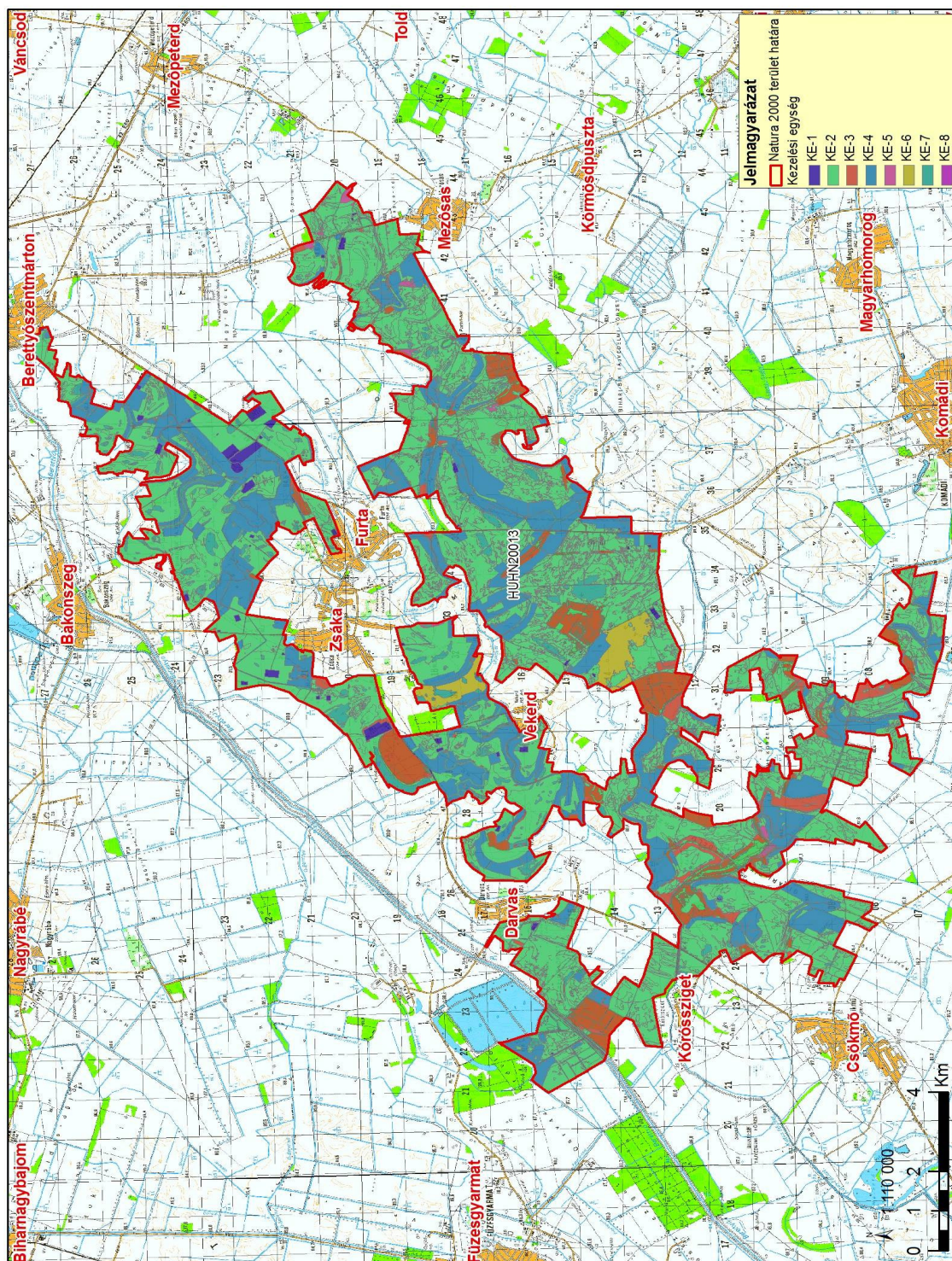
A jelölő hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) kutatása és monitorozása főként a búvóhelyeinek átvizsgálásával történhet. Javasoljuk a Natura 2000 terület közelében található épületek denevértelítőinek felkeresését és vizsgálatát a kölyöknevelési időszakban.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása egyszerű eszközökkel nem végezhető el a partmenti dús vegetáció miatt. A fajnak hazánkban kedvező a természetvédelmi helyzete, így jelentős ráfordítást igénylő kutatási és monitorozási módszerek alkalmazására jelenleg nincs szükség a területen. Az

élőhely megfelelő minőségű fennmaradása és a terület zavarásmentessége biztosítja a faj számára szükséges feltételeket.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá 12.037,63 ha-on a Bihar Különleges madárvédelmi terület része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 6148,42 ha-on átfed az országos jelentőségű Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel, mely területrésze a 4/1998. (II.20.) számú KTM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a szikes tóként oltalmat élvező „ex lege” védett területek, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat magterület (87%), részben pedig a pufferterület (13%) övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési területen található szántók jelentős része a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében, kisebb részben magán tulajdonban van. A Natura 2000 területen található gyepekről általánosságban elmondható, hogy azokon legeltetés, illetve kaszálás folyik. A gyepek java része állami tulajdonban van, akárcsak a kivett területek, csatornák, utak, néhány mocsár és vízfelület is nagyrészt.

A Natura 2000 területen található erdőterületek főként magántulajdonban, kisebb részben állami tulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Közép Bihar kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Berettyóújfalu, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka és Füzesgyarmat közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 90 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a vidékfejlesztésért felelős miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézen lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Magas Természeti Értékű Területek (Bihari-sík MTÉT)

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések zonális természetvédelmi célprogramjai minden esetben egy adott helyen jellemző természet- és környezetvédelmi probléma kezelésére jöttek létre. A program keretében támogatják a területen gazdálkodókat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában olyan gazdálkodási előírásokkal, melyek önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

Az igényelhető célprogramok során támogatás igényelhető a szántóföldi növénytermesztés, gyepegazdálkodás, illetve a természetvédelmi célú gyeptelepítés támogatására.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Közép-Bihar fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Közép-Bihar Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásai jelenleg kötelező érvénnyel, 5-10% között határozzák meg a kaszálással

hasznosított gyepek esetében a kaszálatlanul hagyandó terület nagyságát. Javasolható a jelenlegi szabályozás módosításával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározása.

- A Natura 2000 erdőterületeken egyes intenzíven terjedő tájidegen fajoknak az erdővel szomszédos gyepterületekre való terjedésének megakadályozását szolgáló eszközök.
- Fontos szerepe lenne a térség természetvédelme szempontjából egy, a természeti érték-központú agrár-kompenzációs rendszer kialakításának, hatályba lépésének.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalat alapján ösztönzik a területhasználat az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Közép-Bihar Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppé, vizes élőhellyé alakítását, erdősítését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.
- Az elnádásodott szikes tavak legeléssel történő megnyitását, legelőt kialakítását szolgáló eszközök.
- Szikes tavak legelőtökként való használatát – differenciáltan – ösztönző eszközök.
- Ürge élőhelyeken vagy potenciális ürge élőhelyeken a kaszáló használatról legelő használatra való váltást szolgáló eszközök.
- Natura 2000 területeken becserjésedett gyepeken a füves élőhely visszaállítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a legeléstől kímélt területrészek kialakítását ösztönző eszközök.
- Kis kiterjedésű, elszigetelt, nehezen megközelíthető jelölő élőhelynek minősülő gyepterületek kezelését ösztönző eszközök Natura 2000 területen.
- Gépbeszerzés támogatása speciális kezelést igénylő, időszakosan vizes élőhelyek kaszálásához, szárzúzásához Natura 2000 területen.
- Magas vadkár kockázatú Natura 2000 területeken kerítés létesítésének támogatása.
- A Natura 2000 területen található erdők szerkezetátalakítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a tájidegen fafajú fasorok, delelő fák, facsoportok őshonos fafajúvá alakítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 gyepter- és egyéb fátlan területeken az intenzíven terjedő fásszárúak nagyobb állományainak felszámolását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása

érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervkészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Berettyóújfalú, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka, Füzesgyarmat).

2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20013.htm>).

3. A tervkészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos, postai és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül az érintett falugazdászokkal, gazdálkodókkal, a vadásztársaságokkal, a működési terület szerint érintett illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a területileg illetékes zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv egyeztetési folyamata:

1. **Fórum** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 4 fő és 2014. augusztus 27. Berettyóújfalu, résztvevők száma: 3 fő): A terület nagysága és az érintett település és lakosságszám alapján két fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok (Ölyvösmenti Vadásztársaság), a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a helyi gazdaszövetkezet és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 2 fő és 2014. augusztus 27. Berettyóújfalu, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kJTt természetvédelmi őre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/200013.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJTt kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Közép-Bihar Natura 2000 területtel érintett települések (Berettyóújfalu, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka, Füzesgyarmat) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 19),
3. a kJT területén működő vadásztársaság (Ölyvösmenti Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok (összesen 4),
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
9. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
10. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK)

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kaptak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kaptak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

A legfontosabb beérkezett észrevételek:

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, kérészt fogalmazott meg, miszerint szükséges a terveket kiegészíteni azokkal a jogszabályi hivatkozásokkal, amelyek alapján az Igazgatóság kezelői feladatait ellátja. Ezek felülírják a természetvédelmi érdekeket (pl. 1995 évi LVII. törvény)	fórumon részt vettek, e-mailben	részben	a jogszabályi hivatkozásokat a megalapozó dokumentáció vízgazdálkodási fejezetébe bemásoltuk
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés,	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek	igen	Véleményüket (élőhelyek elterjedése,

	e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről		(jegyzőkönyv)		veszélyeztető tényezők, kezelési javaslatok, madárvédelmi kérdések) a szakmai tervező figyelembe vette a fenntartási tervben, illetve a megalapozó dokumentációban.
--	--	--	---------------	--	---